

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

زمان پذیرش نهایی: ۱۴۰۰/۰۳/۱۵

شماره مجوز مجله: ۸۰۴۰۰

واکاوی فضای یادگیری کلاس درس و بهبود فرآیند یادگیری در دانش آموزان

ربابه علی پور^۱، رقیه رزمجو^۲، فریده ابراهیم پور^۳، نسرين مددی اصلو^۴

۱- کارشناسی دبیری زبان و ادبیات فارسی دانشگاه آزاد

۲- کارشناسی الهیات و معارف اسلامی دانشگاه آزاد تبریز

۳- کارشناسی ادبیات دانشگاه آزاد تبریز

۴- کارشناس ارشد تاریخ دانشگاه آزاد شبستر

robabe.alipour@gmail.com

چکیده

در یادگیری دانش آموزان، عوامل مؤثر بسیار زیادی وجود دارند. برخی از این عوامل شامل آمادگی یادگیرنده، جو مناسب، صمیمی و فضای راحت در کلاس، تکرار و تمرین، استفاده از روش‌های متنوع و جذاب، استفاده از تکنولوژی‌های نوین، تشویق و پاداش دادن به دانش آموزان برای پیشرفت در یادگیری و ... هستند. موانع یادگیری دانش آموز در کلاس درس بسیار متنوع هستند. برخی از این موانع شامل عدم تمرکز، عدم توجه به درس، نارضایتی از محتوای درس، نارضایتی از روش‌های آموزشی، نارضایتی از محیط کلاس، نارضایتی از معلم و ... هستند. در این پژوهش به بررسی عوامل مؤثر بر کلاس درس و فرایند یاددهی یادگیری در کلاس درس به روش تحلیلی توصیفی با کمک منابع کتابخانه‌ای و پژوهش‌های دیگر محققان اشاره شده است. همچنین راهنمای مناسبی برای به حداقل رساندن و برطرف کردن موانع اثربخشی آموز معلمان ارائه شده است.

کلمات کلیدی: آموزش، معلم، دانش آموز، یادگیری، کلاس درس.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

مقدمه

آموزش تحت تأثیر نیروهای بسیاری مانند باورها و ارزش ها قرار می گیرد، یادگیری نیز نباید صرفاً به تغییرات رفتاری محدود شود، زیرا یادگیری یک فعالیت اجتماعی است. یادگیری به تجربه افراد در محیط اجتماعی و به طور خاص تر، مؤسسات آموزشی که در آن حضور دارند بستگی دارد، در حالی که آموزش شامل فراهم کردن شرایطی است که به طور مستقیم به یادگیری مؤثر کمک می کند. یادگیرندگان وقتی با دانش در زمینه های اجتماعی درگیر می شوند، یاد می گیرند، اما یادگیرندگان وقتی با چیزهایی درگیر می شوند که معمولاً ممکن است به عنوان دانش فکر نکنیم. به طور کلی، فرآیند یادگیری به معنای درک تجربیات است. اینها ممکن است شامل آموزش رسمی باشد، اما از طرف دیگر یادگیری می تواند غیررسمی باشد مانند تماشای تلویزیون، خواندن و حتی تعامل با همسالان. ما در مکان ها و موقعیت های مختلف یاد می گیریم و یادگیری رفتار ما را تغییر می دهد و اصلاح می کند. با این وجود، آنچه مهم است، تجربه نیست، بلکه چگونگی تفسیر آن تجربه است (حکیم زاده و همکاران، ۲۰۱۳).

آموزش زمینه ای را برای دانش آموزان فراهم می کند تا با ایجاد یک محیط یادگیری فعال که در آن افراد به دانش و تجربه دست می یابند، آگاه، توانمند و درگیر شوند. یادگیری یک ویژگی فطری انسان است که در محیط او یا برای آنچه شرایط مساعد است وجود دارد. ایجاد محیطی برای یادگیری را آموزش می گویند. هدف از آموزش این است که یادگیرنده یاد بگیرد. تا زمانی که یادگیرنده نتواند یاد بگیرد، آموزش معنایی نخواهد داشت. وقتی یاددهی-یادگیری را به عنوان یک مفهوم مکمل هم در نظر گرفته می شود. دارای پنج جزء است: یادگیرنده (دانش آموز)، مربی (معلم)، موادی که باید آموزش داده شود (برنامه درسی)، روش های آموزشی و محیط یاددهی-یادگیری. لازم است این پنج مولفه به درستی حفظ شود تا فرآیند یاددهی-یادگیری مؤثر واقع شود. عوامل مرتبط با آنها عواملی هستند که بر یاددهی-یادگیری تأثیر می گذارند. فعالیت ها و عملکردهای آموزشی و یادگیری دانش آموزان تحت تأثیر تمامی این عوامل قرار می گیرد و در صورت نقص در هر یک از موارد مذکور فرآیند یاددهی و یادگیری دچار چالش خواهد شد.

بنابراین، در اتخاذ این دیدگاه، یادگیری احتمالاً بسته به مکان، چگونگی و چرایی آن و اینکه چه کسی یادگیری را انجام می دهد، متفاوت است. اگر زمینه اجتماعی بر یادگیری تأثیر می گذارد، باید کلیت ایده های فرد، خواه فرهنگی، اجتماعی یا نهادی را درک کنند. از این رو، تجربیات گذشته و حال معلمان و دانش آموزان بر فعالیت های کلاس درس و آنچه به عنوان دانش محسوب می شود، تأثیر می گذارد و در نتیجه زمینه های فرهنگی آموزشی و یادگیری متفاوتی ایجاد می کند. علاوه بر این، معلمان به طور غیرمستقیم یاد می گیرند و دانش آموزان به طور غیرمستقیم در زندگی کلاسی از طریق سال ها مشارکت در تجربه کلاسی یاد می گیرند و تا حد زیادی از برخی از گسترده ترین ویژگی های آموزش و یادگیری در فرهنگ خود بی اطلاع هستند.

علاوه بر همه این عوامل مؤثر بر معلمان و دانش آموزان در هر تجربه کلاسی، در حال حاضر ما در عصری زندگی می کنیم که در آن سرعت و میزان تغییرات بی سابقه است و دامنه تغییر اجتناب ناپذیر است. با پیشرفت های فناوری جدید، اطلاعات و دانش دیگر کالاهای محدودی نیستند و بنابراین، مرزهایی که هر کشور را احاطه کرده اند نفوذپذیرتر می شوند. این تغییرات در جهان که بر آرایش شرکت کنندگان در محدوده سایت آموزشی تأثیر می گذارد، به عنوان مثال خانواده، مدرسه یا ایالت، کیفیت اهداف، نتایج، فرآیند و شیوه های آموزشی را تغییر می دهد. علاوه بر این، حتی اصطلاحات مورد استفاده در محیط های آموزشی همیشه در حال تغییر و بحث است (کایا و آکدمیر، ۲۰۱۶).

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

دانش آموزان آینده کشور هستند و سپس در یک قطب سیستم آموزشی قرار می گیرند که در آن معلمان در قطب دیگر قرار دارند. فرآیند یادگیری-آموزش با کمک هر دوی این قطب ها به آرامی پیش می رود. این دو قطب نظام آموزشی تعادل کاملی ایجاد می کنند و سیستم را به ارتفاع دیگری می برند. معلمان سخت کار می کنند، اطلاعات جمع آوری می کنند و دانش را در فرآیند تدریس به دانش آموزان منتقل می کنند. عوامل مستقیم و غیرمستقیم خاصی وجود دارد که بر فرآیند یادگیری یا تدریس تأثیر می گذارد. در مقاله با عوامل موثر در تدریس آشنا می شویم. فرآیند تدریس تحت تأثیر پارامترهای مختلفی از جمله معلمان، فراگیران، عوامل محیطی و نهادی قرار می گیرد. این عوامل کل فرآیند یادگیری را آسان و روان می کند. یادگیری در زندگی یک دانش آموز بسیار مهم است زیرا پایه و اساس حرفه ای و شخصی آنها را می سازد (افشاری و همکاران، ۲۰۰۹).

مدارس بعد از خانه دومین جایی هستند که رفتار و موفقیت تحصیلی دانش آموزان در آینده در آن شکل می گیرد. در مدارس عناصر یا عوامل بسیاری وجود دارند که می توانند بر روند تدریس و یادگیری تأثیر بگذارند. پذیرفته شده است که معلمان معمولاً به دنیا نمی آیند بلکه ساخته می شوند. معلمان خوب دانش و مهارت های خود را با تلاش مستمر و آگاهانه پرورش می دهند. یکی از پیش نیازهای معلم خوب، درک عمیق تر فرآیند یادگیری است. این امر قدردانی بهتر از حرفه معلمی و همچنین فرآیند انتقال آموزش را تسهیل می کند (اسپیتتری و پنج، ۲۰۲۰).

یادگیری

بر اساس دیدگاه گشتالت: «اساس یادگیری کسب دانش پس از مشاهده کل ساختار است. پاسخ دادن به کل موقعیت، یادگیری است». یادگیری فرآیند کسب درک، دانش، رفتارهای جدید است. مهارت ها، ارزش ها، نگرش ها و ترجیحات. یادگیری کاری نیست که برای دانش آموزان انجام شود، بلکه کاری است که خود دانش آموزان انجام می دهند. این نتیجه مستقیم نحوه تفسیر و پاسخ دانش آموزان به تجربیات خود است. یادگیری "فرآیندی است که منجر به تغییر می شود، که در نتیجه تجربه رخ می دهد و پتانسیل بهبود عملکرد و یادگیری ویژگی را افزایش می دهد". در تعریف دیگر یادگیری فرآیند کسب دانش جدید و پاسخ های جدید، فرآیند یادگیری است. یادگیری فرآیندی است که از طریق آن افراد عادات، دانش و نگرش های مختلفی را کسب می کنند که برای برآوردن خواسته های زندگی به طور کلی ضروری هستند. "یادگیری فرآیندی است که در آن رفتار از طریق تمرین یا آموزش ایجاد می شود یا تغییر می کند (آکدنیز و همکاران، ۲۰۱۱).

مفهوم فرآیند آموزش و یادگیری

یادگیری از طریق آموزش: روشی از آموزش است که در آن دانش آموزان مجبور می شوند مطالبی را بیاموزند و دروسی را برای آموزش آن به سایر دانش آموزان آماده کنند. تأکید زیادی بر کسب مهارت های زندگی در کنار موضوع مورد نظر وجود دارد. آموزش و یادگیری فرآیندی است که متغیرهای زیادی را در بر می گیرد. این متغیرها زمانی که یادگیرندگان برای رسیدن به اهداف خود کار می کنند تعامل دارند و دانش، رفتار و مهارت های جدیدی را در خود جای می دهند که به دامنه تجربیات یادگیری آنها می افزاید. یاددهی و یادگیری فرآیندهای ترکیبی است که در آن یک مربی به نیازهای یادگیری دسترسی پیدا می کند، اهداف یادگیری خاص را تعیین می کند، راهبردهای آموزشی و یادگیری را توسعه می دهد، برنامه کاری را اجرا می کند و نتایج آموزش را ارزیابی می کند. اهمیت فرآیند آموزش و یادگیری، یادگیری مهمتر از آموزش است. آموزش اگر منجر به یادگیری از سوی دانش آموزان نشود، ارزشی ندارد. این به معلم کمک می کند تا تکنیک های آموزشی خود را تعیین، ارزیابی و اصلاح کند و در تنظیم، پالایش و شفاف سازی اهداف (مارتنز، ۲۰۱۶).

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

عوامل مؤثر بر فرآیند آموزش و یادگیری

در کلاس های درسی و در جریان تعلیم و تربیت عوامل متعددی بر فرآیند یاددهی و یادگیری تاثیرگذار هستند. در یک بررسی کلی این عوامل یا می تواند شامل دانش آموزان، معلمان، برنامه درسی، روش های تدریس، محیط آموزشی باشد (سان، ۲۰۱۹).

عوامل مرتبط با دانش آموزان

مهمترین مؤلفه فرآیند یاددهی، یادگیری، دانش آموز است. اثربخشی فرآیند یاددهی، یادگیری بیش از همه به دانش آموز بستگی دارد. عوامل اصلی مرتبط با دانش آموز عبارتند از:

۱- سن و بلوغ دانش آموز: دیده شده است که هر چه کودک از نظر جسمی و ذهنی به سمت بلوغ پیش می رود، میزان یادگیری او افزایش می یابد و سطح یادگیری او بالا می رود.

۲- سلامت جسمی و روانی دانش آموز: کودکی که از نظر جسمی و روحی سالم است به یادگیری علاقه نشان می دهد و کمتر احساس خستگی می کند، بنابراین زودتر یاد می گیرد. برعکس، کودکی که از نظر جسمی ناسالم است و از ناراحتی های روانی (از قبیل ترس، اضطراب، ناامیدی و ...) رنج می برد، علاقه ای به یادگیری ندارد و در نتیجه فرآیند یاددهی-یادگیری را نمی توان روان و کارآمد پیش برد (المالی و همکاران، ۲۰۲۱).

۳- هوش، استعداد، نگرش، علاقه و توجه دانش آموزان: عموماً کودک با انطباق خود با بهره هوشی خود یاد می گیرد. با وجود ضریب هوشی بالا، اگر کودک استعداد و نگرش به موضوع را نداشته باشد، نمی تواند به درستی یاد بگیرد. علاوه بر این، ممکن است کودک هر سه مورد فوق را داشته باشد، اما اگر علاقه ای به آن نداشته باشد، نمی تواند به آن توجه کند و فرآیند یاددهی-یادگیری نمی تواند مؤثر باشد. بدیهی است که تمامی عوامل فوق بر فرآیند یاددهی-یادگیری تأثیر می گذارد.

۴- سطح انگیزه و اراده برای یادگیری: مشاهده می شود که وقتی دانش آموز انگیزه ای برای یادگیری یک فعالیت نداشته باشد، آموزش چیزی به او دشوار است. اراده برای یادگیری در کنار انگیزه لازم است. میزان اراده و انگیزه او تعیین کننده مدت زمان یادگیری اوست.

۵- سطح آرزو: هر فردی در هر سطحی از زندگی خود آرزوی رسیدن به چیزی را دارد، کسی بیش از توانایی و توانایی خود آرزو دارد، کسی به اندازه توانایی و توانایی خود آرزو می کند و کسی کمتر از توانایی و توانایی خود آرزو می کند، به این می گویند آرزو. سطح در اصطلاحات روانشناسی زیرا این تصمیم توسط خود فرد گرفته می شود. خودش، بنابراین مانند خودانگیزگی عمل می کند. در زمینه یادگیری کودک دیده شده است که کودکی که می خواهد در کلاس موفقیت بالاتری داشته باشد، سطح آرزوهایش بالاتر و فعال تر است، یعنی سطح آرزوهایش بالاتر است، همه اینها به او کمک می کند. یادگیری. آرزوی بیش از توانایی و توانایی و عدم دستیابی به آن، او را ناامید می کند که مانع یادگیری او می شود. سطح آسپیراسیون فقط زمانی شتاب می گیرد که مطابق با توانایی و ظرفیت فرد باشد (ماهشواری، ۲۰۲۱).

عوامل مرتبط با معلمان:

دومین مؤلفه مهم فرآیند یاددهی-یادگیری معلم است.

۱- شخصیت معلم: شخصیت یک مفهوم چند بعدی است. شخصیت معلم شامل سلامت جسمی و روانی، قواعد جسمانی، گفتار، دانش، مهارت ارتباطی و رفتار او با دانش آموزان و غیره است. مشاهده شده است که هر چه معلم جذابتر باشد، روند کار مؤثرتر است. یاددهی-یادگیری.

۲- دانش معلم: هر چه معلم در دانش و مهارت خود برای تدریس روشن تر باشد، فرآیند یاددهی-یادگیری مؤثرتر است.

۳- مهارت ارتباطی معلم: داشتن علم یک چیز است و انتقال صحیح دانش او چیز دیگری است. هنگامی که معلم دانش و مهارت خود را به نحو مناسبی به اشتراک بگذارد، فرآیند یاددهی-یادگیری مؤثرتر می شود.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

۴- رفتار معلم با دانش آموزان: اگر معلم با محبت، همدردی و همکاری با دانش آموز رفتار کند، فرآیند یاددهی-یادگیری بسیار مؤثر می شود (جانی و همکاران، ۱۴۰۱).

عوامل مرتبط با برنامه درسی:

عوامل مرتبط با برنامه درسی عبارتند از:

۱. ماهیت موضوع: منظور از ماهیت موضوع، اجزای مستقیم و غیرمستقیم آن و شکل رسمی و غیر رسمی آن است. یک متن می تواند مستقیم برای کودکان یک سطح و غیر مستقیم باشد.
- و غیره برای کودکان سطح دیگری. به همین ترتیب برای بچه های یک سطح می تواند رسمی و برای بچه های سطح دیگر غیر رسمی باشد. مطالب متنی مستقیم و رسمی برای فرآیند یادگیری مؤثر مفید است.
۲. سازماندهی موضوع: اگر مطالب متن در یک توالی منطقی یعنی از ساده به پیچیده و از مستقیم به غیرمستقیم سازماندهی شود و به آن شکل ارائه شود، یاددهی-یادگیری به شکل مناسب تری رخ می دهد.
۳. ارتباط موضوع با زندگی: اگر موضوع با میزان سودمندی زندگی حال و آینده فرزندان مرتبط باشد، در فرآیند یاددهی-یادگیری تأثیر می گذارد. هر چه یک موضوع برای زندگی مفیدتر باشد، کودکان سریعتر آن را یاد می گیرند.
۴. سطح دشواری موضوع: موضوع از نظر دانش آموزان نه خیلی سخت است و نه خیلی آسان، پس یاددهی-یادگیری مؤثر است. سطح دشواری موضوع بر اساس سن، بلوغ و دانش قبلی دانش آموزان تعیین می شود تا فرآیند یاددهی-یادگیری مؤثر باشد.

عوامل مرتبط با روش های تدریس

- ۱- مناسب بودن روش های تدریس: هر چه روش تدریس مناسب تر برای توسعه دانش یا مهارت استفاده شود، فرآیند یاددهی-یادگیری مؤثرتر می شود. روش بازی برای نوزادان، روش یادگیری از طریق انجام بیشتر برای کودکان و نوجوانان و روش های آزمایش، کاوش و استدلال برای دانش آموزان مقاطع بالاتر مناسب است.
- ۲- تمرین و کاربرد: تمرین و کاربرد عوامل بسیار مؤثری هستند. تمرین دانش و مهارت توسط معلم و به کارگیری دانش و مهارت توسط دانش آموزان، یادگیری را دائمی می کند (لین و همکاران، ۲۰۲۲).
- ۳- استفاده از وسایل کمک آموزشی: استفاده از وسایل کمک آموزشی باعث می شود که فرآیند یاددهی-یادگیری جذاب، زنده و مؤثر باشد.

۴- استفاده از فعالیت های همدرسی: فعالیت های همدرسی نقش مهمی در آموزش برخی موضوعات و آموزش مهارت های خاص دارند. به عنوان مثال، شعر خوانی، قصه گویی، سخنرانی، مناظره و نمایش در یادگیری مهارت های زبانی بسیار مهم است (دیلقانی و رضایی، ۱۳۹۸).

عوامل مرتبط با محیط:

- ۱- محیط طبیعی: چیدمان هوای خالص، نور و سر و صدای کمتر در محل آموزش و یادگیری الزامی است. کودکان در نبود اینها دچار خستگی می شوند که تأثیر نامطلوبی بر یادگیری یادگیری دارد.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

۲- محیط اجتماعی: اگر کودکان در همه مکان ها - خانواده، جامعه، جامعه و مدرسه از محیط اجتماعی و آموزشی مناسبی برخوردار باشند، فرآیند یاددهی-یادگیری آنها مؤثر می شود. اگر محیط هر یک از مکان‌های فوق مساعد نباشد، فرآیند یاددهی-یادگیری اثربخشی کمتری دارد.

۳- زمان آموزش و یادگیری: زمان مهم ترین عاملی است که فرآیند یاددهی در حال انجام است. زمان صبح در کشورهای گرم و زمان روز در کشورهای سردسیر مطلوب است. مدت زمان یاددهی - یادگیری نیز در آن تأثیر بسزایی دارد.

۴- خستگی و استراحت: مشاهده شده است که خستگی اجازه نمی دهد معلمان و دانش آموزان به درستی کار کنند. بنابراین در هنگام ساخت جدول زمانی مدرسه باید در نظر داشت که موضوعات دشوار زودتر از دروس آسان تر نگهداری می شوند، موضوع آسان پس از یک درس دشوار و استراحت در بین آن ها حفظ می شود (پروا و آبسکرا، ۲۰۲۲).

تدریس

تدریس مجموعه ای از رویدادها است، خارج از فراگیران که برای حمایت از فرآیند درونی یادگیری طراحی شده اند. تدریس (آموزش) خارج از یادگیرنده است. یادگیری برای فراگیران درونی است. اگر خودانگیزخته نباشید نمی توانید به دیگران انگیزه دهید علاوه بر این تدریس دارای معیارهایی است که عبارتند از:

الف) تدریس عملی است برای دادن دستورالعمل به فراگیران در موقعیت های کلاس.

ب) تدریس برای این است که دانش آموز یاد بگیرد و دانش، مهارت و نیز شیوه های مطلوب زندگی در جامعه را به دست آورد. پ) تدریس فرآیندی است که در آن یادگیرنده، معلم، برنامه درسی و سایر متغیرها به شیوه ای سیستماتیک و روانی سازماندهی می شوند تا به برخی از اهداف از پیش تعیین شده دست یابند.

ت) معلم نقش مهمی را ایفا می کند زیرا او به عنوان کاتالیزور عمل می کند و به طور فعال شبیه سازی شده است.

ث) تدریس یک هنر است و هنر از شخصیت، تجربه و استعداد معلم سرچشمه می گیرد.

در تعریفی دیگر تدریس به عنوان مجموعه ای از فعالیت ها تعریف شده است که در مورد معلمان ذکر شده است مانند توضیح دادن، استنباط، پرسش، ایجاد انگیزه، حضور در جلسه، ثبت کارها، پیشرفت دانش آموزان و اطلاعات پیشینه دانش آموزان. تدریس سیستمی از کنش است که شامل یک عامل، یک هدف و موقعیتی است که شامل دو دسته از عوامل است: عواملی که عامل باید بر آنها کنترل کند (اندازه کلاس، اندازه کلاس، ویژگی های فیزیکی دانش آموزان و غیره) و آنهایی که او می تواند اصلاح کند (پورا، ۲۰۱۸).

عوامل مؤثر بر تدریس

خط مشی اداری مدارس از معلم تبعیت می کند که بر روند یادگیری تأثیر می گذارد. ممکن است این احتمال وجود داشته باشد که معلم بخواهد به روشی که دوست دارد ارائه دهد، اما به دلیل عدم اجازه توسط خط مشی مؤسسه، نتواند از روش خود استفاده کند. این امر منجر به نارضایتی معلم می شود که روند یادگیری را کند می کند. اینطور نباشد که معلم آن گونه که می خواهد اجازه دهد، بلکه برنامه ریزی مؤثر درس و مشاوره برای بهبود مسیر یادگیری در راستای سیاست های مؤسسه لازم است. فرآیند یاددهی، یادگیری به عوامل مختلفی بستگی دارد و به یکدیگر وابسته هستند. مؤسسه یکی از عواملی است که مستقیماً بر روند تدریس تأثیر می گذارد، بنابراین والدین باید دانش آموزان را به گونه ای در فرآیند یادگیری مشارکت دهند که به جای اینکه باری بر دوش دانش آموزان بگذارند، روند آنها را آسان کنند. نهاد یکی از عواملی است که مستقیماً بر روند تدریس تأثیر می گذارد. عوامل مؤثر تدریس عبارتند از:

۱- مهارت و تجربه معلم

دو عامل فعال درگیر در روند تدریس معلمان و دانش آموزان هستند. در حالی که دانش آموزان در پایان دریافت هستند، معلمان در حال توزیع هستند، بنابراین آنها منبع دانش هستند. بنابراین مهمترین عامل مؤثر بر تدریس، توانایی یا پتانسیل معلم است.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

۲- مدارک تحصیلی

آیا معلم صلاحیت کافی برای تدریس دارد؟ پاسخ به این سوال کیفیت تدریس را مشخص می کند. اگر معلم دانش کافی در مورد موضوع مورد نظر نداشته باشند، یادگیری موثر هرگز اتفاق نمی افتد. علاوه بر دانش عمیق در مورد موضوع، معلم باید در تمام روش های تدریس نیز تسلط داشته باشد. تنها در این صورت است که معلم می تواند آموزشی ارائه دهد که برای دانش آموزان سطوح مختلف رشد شناختی و اجتماعی قابل دسترسی باشد (قاسمی، ۲۰۲۲).

۳- مهارت ها

جدای از دانش موضوعی، عوامل مختلفی وجود دارد که میزان توانایی یک معلم را تعیین می کند این مهارتها عبارتند از:

مهارت های ارتباطی

مهارت های ارائه

آشنایی با شیوه های مختلف تدریس

مهارت های شنیداری. معلم باید همیشه شنونده خوبی باشد.

تطبیق پذیری. یک معلم باید با نیازهای دانش آموزان خود سازگار باشد.

و همه این عناصر را می توان از عوامل مهم مؤثر بر تدریس به حساب آورد (کو، ۲۰۰۸).

۴- محیط آموزشی

جدای از فداکاری معلم و تمایل دانش آموز به یادگیری، یکی دیگر از عوامل مهم مؤثر بر تدریس، محیط یادگیری است.

برای ایجاد یک مرزبندی واضح، دو نوع محیط یادگیری وجود دارد:

الف) فیزیکی

ب) روانشناسی

زمانی که هر دوی این محیطها به بهترین شکل ممکن می شوند، می توان فرآیند آموزش-یادگیری باکیفیت را تقویت کرد. محیط فیزیکی: فضای فیزیکی که در آن یادگیری اتفاق می افتد، امروزه تدریس از مرزهای سنتی کلاس درس عبور کرده و در محیطی بزرگتر گسترش یافته است. از محیط های آموزشی در فضای باز گرفته تا جلسات آنلاین، تدریس دیگر محدود به چهار دیواری کلاس نیست. در حالی که یادگیری را سرگرم کننده تر، متنوع تر و در دسترس تر می کرد، این مدلها فاقد آراستگی و نظم و انضباط فضای کلاس درس سنتی در هسته خود بودند. پیش از این، کلاسها فضایی خنثی بودند که هیچگاه تفاوت های اجتماعی و اقتصادی در آن نفوذ نمی کرد. اما وقتی به حالت آنلاین تغییر می کنید که دانش آموزان از خانه خود یاد می گیرند، حفظ این بی طرفی دشوار است. معلمان کنترل کمی بر محیط یادگیری خود دارند یا اصلاً کنترل ندارند و حفظ یک شیوه تعاملی یادگیری دشوار است. بنابراین، فضای فیزیکی واقعی که در آن یادگیری اتفاق می افتد، یکی از عوامل کلیدی مؤثر بر تدریس است (مالیزار و همکاران، ۲۰۲۱).

روانشناختی: فضایی امن از نظر روانی برای یادگیری در جایی که به دلیل طرح سؤالات یا فکر کردن به دور از چارچوب مورد سرزنش قرار می گیرید، آموزش با کیفیت هرگز نمی تواند وجود داشته باشد. اگر دانش آموزان از معلم می ترسند و از طرح پرسش های خود می ترسند، در چنین محیطی، یادگیری هرگز نمی تواند به سرعت بالا رود. این چیزی بیش از یک تجربه غیرفعال نخواهد بود که در آن معلم درسی را که برای آن روز آماده شده ارائه می دهد و دانش آموزان به سادگی همه آن را یادداشت می کنند، حتی اگر حتی یک کلمه را متوجه نشده باشند. بنابراین، یک عامل مهم در تدریس ماهیت خود معلم است. مهم است که معلمان فضای امنی ایجاد کنند که دانش آموزان در آن احساس درک و مراقبت کنند. برای معلم بسیار مهم است که دوستانه و صمیمی باشد تا دانش آموزان خود را در برابر ترس غیرمنطقی محدود نکنند. یک کلاس درس ایده آل جایی است که معلمان و دانش آموزان در آن به تبادل نظر می پردازند و دانش آموزان از طریق بحث از یکدیگر یاد می گیرند. برای تحقق چنین تجربه آموزشی، ایجاد یک فضای امن از اهمیت بالایی برخوردار است.

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

۵- دسترسی به منابع

دسترسی به منابع می تواند یک عامل کلیدی موثر بر تدریس باشد. برای شروع یک فرآیند یادگیری به منابع متعددی در دسترس نیاز دارید. کلاسی را تصور کنید که به کتاب دسترسی ندارد. فضای یادگیری دیجیتالی را تصور کنید که در آن برخی از دانش آموزان به تلفن های هوشمند یا لپ تاپ دسترسی ندارند. بنابراین، کیفیت تدریس مستلزم حمایت برخی زیرساخت های اساسی است و در صورت کمبود در این زمینه، دامنه تدریس تا حد زیادی محدود می شود.

بنابراین، برای فعال کردن جریان مناسب آموزش، باید از دسترسی به منابع اولیه مانند:

از موادی مانند کتاب، طرح درس، برنامه درسی و غیره پشتیبانی کنید.

منابع یادگیری دیجیتال برای گسترش دامنه یادگیری در خارج از کلاس های درس.

امکانات زیرساختی مانند کلاس درس مناسب، آزمایشگاه ها، اتاق های سمینار، کتابخانه ها و غیره.

۶- عوامل نهادی

چندین عامل نهادی نیز بر تدریس تأثیر می گذارد. یک محیط آموزشی را تصور کنید که توسط مقامات بالاتر تنظیم می شود. یادگیری آنها همیشه به صورت کنترل شده اتفاق می افتد. در حالی که برای حفظ آراستگی باید از برخی قوانین و مقررات اساسی پیروی کرد، معلم باید تا حدی از استقلال برخوردار باشد. به عنوان مثال، برنامه درسی باید توسط خود مؤسسه تعیین شود، اما معلم باید دارای نمایندگی باشد تا ضمن در نظر گرفتن نیازهای دانش آموزان، شیوه تدریس مورد نظر خود را اتخاذ کند. این نه تنها هر تجربه آموزشی را منحصر به فرد می کند، بلکه تضمین می کند که نیازهای هر دانش آموز به درستی برآورده می شود. بنابراین، میزان کنترل مسئولان بر روند تدریس، یکی دیگر از عوامل مهم مؤثر بر تدریس است (کلینچ، ۲۰۱۲).

۷- پتانسیل یادگیری دانش آموزان

هر دانش آموزی متفاوت است و توانایی های یادگیری متفاوتی دارد. بنابراین، هیچ روش آموزشی وجود ندارد که برای همه آنها مناسب باشد. به عنوان مثال، برای گروهی از دانش آموزان که به زبان انگلیسی تسلط کافی ندارند، اگر زبان ارتباطی انتخاب شده انگلیسی باشد، مانعی برای یادگیری خواهد شد. به طور مشابه، دانش آموزان ضریب هوشی متفاوتی دارند، بنابراین روشی که شما دنبال می کنید باید با در نظر گرفتن تمام نیازهای آنها تدوین شود. معلمان برای ارائه آموزش با کیفیت باید به موارد زیر توجه کنند:

(الف) توانایی های یادگیری ذاتی کودکان

(ب) اطلاعات عمومی آنها و تسلط آنها در مورد موضوع مربوطه.

(پ) علایق و مهارت های آنها.

(ت) دانش آموزان با کدام شیوه های یادگیری راحت تر هستند.

بحث و نتیجه گیری

فرآیند یاددهی-یادگیری نقش مهمی در نظام آموزشی دارد. عوامل زیادی بر فرآیند یاددهی-یادگیری تأثیر می گذارند، جریان آموزش و یادگیری در غیاب هیچ یک از آنها نمی تواند مؤثر واقع شود. معلم هر قدر هم که آگاه و ماهر باشد، اگر دانش آموزان توانایی و آمادگی یادگیری را نداشته باشند، یاددهی-یادگیری امکان پذیر نخواهد. فعالیت های آموزشی به معنای کلیه برنامه های درسی، تدریس، راهنمایی شغلی، فوق برنامه، اصلاحی، آموزشی، عملی، حرفه ای، تحصیلی و آموزشی است که به نفع دانش آموزان در هر مدرسه انجام می شود. جریان یادگیری در کلاس درس تحت تاثیر عوامل مختلفی قرار دارد که دانش آموز و معلم و برنامه درسی با داشتن ویژگی های خاص خود از مهم ترین آنها می باشد (پوربا، ۲۰۱۸). معلم مسولیت تدریس بر دانش آموزان را بر عهده می گیرد که با داشتن ویژگی هایی می تواند در جریان تدریس به نحو احسن مسولیت خود را انجام دهد. مدرک تحصیلی معلمان، نحوه ارائه مطالب درسی برای دانش آموزان از مهم ترین ویژگی های تاثیر گذار بر یادگیری

دانش آموزان است. محیط های آموزشی از مهم ترین عوامل تاثیرگذار دیگر بر جریان یادگیری و عملکرد دانش آموزان می باشند که می تواند به دو صورت فیزیکی و روانشناختی دانش آموزان را تحت تاثیر قرار دهد زمانی که هر دوی این محیطها به بهترین شکل ممکن می شوند، می توان فرآیند آموزشو یادگیری باکیفیت را تقویت کرد (لین و همکاران، ۲۰۲۲).

منابع

۱. جانی، برزگری اسفدن، رزم ارا، نیکخواه بیدختی، اسما، قریب، لطفی. (۱۴۰۱). دیدگاه مربیان و دانشجویان دانشکده پرستاری و مامایی قاین درباره عوامل بازدارنده و تسهیل کننده موثر بر یادگیری مهارتهای بالینی. *افتق توسعه آموزش علوم پزشکی*, ۱۲(۴), ۸۴-۷۴.
۲. دیلمقانی، رمضان؛ رضایی. (۱۳۹۸). شناسایی و اولویت بندی عوامل موثر بر یادگیری سازمانی با استفاده از تکنیک دلفی فازی، مطالعه موردی: یک مرکز تحقیقاتی. *تحقیقات کتابداری و اطلاع رسانی دانشگاهی*, ۵۳(۲), ۱۲۲-۱۴۳.
۳. Afshari, M., Bakar, K. A., Luan, W. S., Samah, B. A., & Fooi, F. S. (2009). Factors affecting teachers' use of information and communication technology. *International journal of instruction*, 2(1).
۴. Akdeniz, C., Bacanlı, H., Baysen, E., Çakmak, M., Doğruer, N., Erişti, B., ... & Tok, H. (2016). Learning and teaching. *Ankara: Cozum Eğitim Yayıncılık*.
۵. Elumalai, K. V., Sankar, J. P., Kalaichelvi, R., John, J. A., Menon, N., Alqahtani, M. S. M., & Abumelha, M. A. (2021). Factors affecting the quality of e-learning during the COVID-19 pandemic from the perspective of higher education students. *COVID-19 and Education: Learning and Teaching in a Pandemic-Constrained Environment*, 189.

- Hakimzadeh, R., Ghodrati, A., Karamdost, N., Ghodrati, H., & Mirmosavi, J. (2013). Factors affecting the teaching-learning in nursing education. *GSE Journal of Education*, 2013, 174-184. .۶
- Koo, A. C. (2008). Factors affecting teachers' perceived readiness for online collaborative learning: A case study in Malaysia. *Journal of Educational Technology & Society*, 11(1), 266-278. .۷
- Kılınç, A., Watt, H. M., & Richardson, P. W. (2012). Factors influencing teaching choice in Turkey. *Asia-Pacific Journal of Teacher Education*, 40(3), 199-226. .۸
- Kaya, Z., & Akdemir, A. S. (2016). Learning and teaching: Theories, approaches and models. *Ankara: Çözüm Publishing*. .۹
- Lin, G. Y., Wang, Y. S., & Lee, Y. N. (2022). Investigating factors affecting learning satisfaction and perceived learning in flipped classrooms: the mediating effect of interaction. *Interactive Learning Environments*, 1-22. .۱۰
- Martínez-Caro, E. (2011). Factors affecting effectiveness in e-learning: An analysis in production management courses. *Computer Applications in Engineering Education*, 19(3), 572-581. .۱۱
- Mailizar, M., Almanthari, A., & Maulina, S. (2021). Examining teachers' behavioral intention to use e-learning in teaching of mathematics: An extended TAM model. *Contemporary educational technology*, 13(2), ep298. .۱۲
- Maheshwari, G. (2021). Factors affecting students' intentions to undertake online learning: an empirical study in Vietnam. *Education and Information Technologies*, 26(6), 6629-6649. .۱۳
- Perera, R. H. A. T., & Abeysekera, N. (2022). Factors affecting learners' perception of e-learning during the COVID-19 pandemic. *Asian Association of Open Universities Journal*, (ahead-of-print). .۱۴
- Purba, N. (2018). The role of psycholinguistics in language learning and teaching. *Tell Journal*, 6(1), 47-54. .۱۵
- Sun, Y. (2019). An analysis on the factors affecting second language acquisition and its implications for teaching and learning. *Journal of Language Teaching and Research*, 10(5), 1018-1022. .۱۶
- Spiteri, M., & Chang Rundgren, S. N. (2020). Literature review on the factors affecting primary teachers' use of digital technology. *Technology, Knowledge and Learning*, 25, 115-128. .۱۷